

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکز

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان

بررسی احکام فقهی مسائل مستحدثه حج در عصر حاضر

استاد راهنما

دکتر سید علی پور منوچهری

استاد مشاور

دکتر امرا له نیکو منش

پژوهشگر

راضیه عبادیان

تابستان ۱۳۹۰

تقدیم به:

آقا امام زمان (عج)

و امامان هدیگر؛

معصوم و مظلومی

که عمری از ظلم و ستم جباران؛

ستمگران و منافقان سوخته

و برای فرج و ظهور آل محمد (ص)

دعا نمودند

با تشکر از:

خداوند بخشنده و مهربان و خانواده عزیزم و دوستان گرامیم و تمامی عزیزانی که مرا در راه علم و دانش یاری رساندند.

و تشکر ویژه از اساتید گرانقدر، دکتر سید علی پور منوچهری و دکتر امراله نیکو منش و مدیر گروه محترم، دکتر مجید وزیری.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب راضیه عبادیان دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد نا پیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۰۴۱۱۰۰ در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی که در تاریخ ۱۳۹۰/۴/۲۷ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی احکام فقهی مسائل مستحدثه حج در عصر حاضر باکسب نمره شانزده و نیم درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم:

- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاورد های علمی پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

چکیده

یکی از مسائل فقهی در باب عبادات مسئله حج است و حج از جمله عباداتی است که به صورت دسته‌جمعی، در زمان معین و مکان‌های ویژه انجام می‌شود که همواره پرسش‌های نوینی را فرا روی فقیهان و فقه پژوهان نهاده است و آنچه امروز در پژوهش‌ها و استنباط‌های فقهی حج بیش از گذشته خود را می‌نماید دشواری‌های جدی که در برخورد با واقعیت‌ها به وجود می‌آید که حکم آن را باید از طریق تغییر، تعمیم، تخصیص در منابع فقهی به دست آورد. از آن به عنوان مسائل مستحدثه یاد می‌شود. این سوالات مطرح است که مسائل مستحدثه چیست؟ مسائل مستحدثه در کدامیک از ارکان حج وجود دارد؟ آیا طواف محدوده‌ای دارد؟ آیا قربانی را می‌توان در خارج از منی انجام داد؟ آیا اصابت سنگ‌ها به ستون‌ها در رمی جمرات شرط است؟

که در این رساله به بررسی این احکام پرداخته شده است و مطالب آن در ۶ فصل تنظیم شده است. در فصل اول به بیان کلیات، در فصل دوم محدوده طواف و در فصل سوم سعی بین صفا و مروه، در فصل چهارم قربانی و در فصل پنجم رمی جمرات و در فصل ششم نتیجه‌گیری و پیشنهادات ارائه شده است.

کلید واژه: حج، مستحدثه، احکام فقهی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات
۱	بخش اول
۱-۱-۱	۱-۱-۱ طرح مساله
۱-۱-۲	۲-۱-۱ هدفهای تحقیق
۱-۱-۳	۳-۱-۱ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن
۱-۱-۴	۴-۱-۱ سوالات اصلی
۱-۱-۵	۵-۱-۱ فرضیه های تحقیق
۱-۱-۶	۶-۱-۱ روش تحقیق
۱-۱-۷	۷-۱-۱ پیشینه تحقیق
۴	بخش دوم: معانی واژه های کلیدی
۱-۲-۱	۱-۲-۱ معنای حج
۲-۲-۱	۲-۲-۱ اقسام حج
۱-۲-۲-۱	۱-۲-۲-۱ حج تمتع
۲-۲-۲-۱	۲-۲-۲-۱ حج افراد
۳-۲-۲-۱	۳-۲-۲-۱ حج قران
۳-۲-۱	۳-۲-۱ حکم حج و دلیل آن
۱-۳-۲-۱	۱-۳-۲-۱ کتاب
۲-۳-۲-۱	۲-۳-۲-۱ سنت
۳-۳-۲-۱	۳-۳-۲-۱ اجماع
۴-۳-۲-۱	۴-۳-۲-۱ عقل

- ۱-۲-۴ تکلیف و جوب حج و کیفیت آن..... ۷
- ۱-۲-۵ پیشینه تاریخی حج..... ۸
- ۱-۲-۶ شروط و جوب حج..... ۱۰
- ۱-۲-۶-۱ بلوغ..... ۱۰
- ۱-۲-۶-۲ عقل..... ۱۱
- ۱-۲-۶-۳ حریت..... ۱۱
- ۱-۲-۶-۴ استطاعت..... ۱۲
- بخش سوم: اسرار و آثار حج..... ۱۳**
- ۱-۳-۱ اسرار حج..... ۱۳
- ۱-۳-۱-۱ احرام، لباس بندگی..... ۱۳
- ۱-۳-۱-۲ لبیک، پاسخ به دعوت خداوند..... ۱۴
- ۱-۳-۱-۳ شوق دیدار..... ۱۵
- ۱-۳-۱-۴ همراهی با فرشتگان در طواف کعبه..... ۱۶
- ۱-۳-۱-۵ سعی هاجر و جوشش زمزم..... ۱۶
- ۱-۳-۱-۶ عرفات، سرزمین شناخت..... ۱۷
- ۱-۳-۱-۷ مشعرالحرام و آمادگی برای مقابله با شیطان..... ۱۸
- ۱-۳-۱-۸ رمی جمرات و رهایی از دام‌های شیطان..... ۱۹
- ۱-۳-۱-۹ قربانی و تسلیم در برابر حق..... ۱۹
- ۱-۳-۱-۱۰ سر تراشیدن، نمایش اوج بندگی..... ۲۰
- ۱-۳-۱-۱۱ بیتوته در منا و حفظ آمادگی..... ۲۱

فصل دوم: محدوده طواف

- بخش اول: معنای طواف..... ۲۲**
- ۱-۱-۲ معنای طواف..... ۲۲

۲۳	۱-۱-۱-۲ طواف در قرآن و روایات
۲۴	۲-۱-۲ پیدایش طواف
۲۶	۱-۲-۱-۲ طواف ابراهیم
۲۶	۲-۲-۱-۲ طواف پیامبر (ص)
۲۷	۳-۲-۱-۲ مقام ابراهیم
۲۸	۱-۳-۲-۱-۲ سیر تاریخی مقام ابراهیم
۲۹	۲-۳-۲-۱-۲ مکان مقام ابراهیم
۳۳	۳-۱-۲ فاصله مقام تا کعبه
۳۴	بخش دوم: محدوده طواف
۳۴	۱-۲-۲ اهمیت و جایگاه موضوع
۳۴	۲-۲-۲ پیشینه فقهی محدوده طواف
۳۴	۳-۲-۲ سیر تاریخی و نقل اقوال
۴۰	۴-۲-۲ فتاوی فقهای معاصر
۴۲	۵-۲-۲ دیدگاه مذاهب اهل سنت
۴۳	۶-۲-۲ طواف در طبقه فوقانی مسجدالحرام

فصل سوم: سعی

۴۹	بخش اول: اسرار سعی
۴۹	۱-۱-۳ اسرار سعی
۴۹	۱-۱-۱-۳ اسرار عرفانی سعی و تقصیر
۵۰	۲-۱-۱-۳ اسرار باطنی سعی
۵۱	بخش دوم: احکام سعی
۵۱	۱-۲-۳ احکام سعی

- ۳-۲-۱-۱ بررسی نظر فقها نسبت به سعی در سالن جدید (تازه احداث) ۵۱
- ۳-۲-۱-۲ نظر فقهای معاصر در مورد طبقه دوم سعی ۵۲
- ۳-۲-۲ مکان سعی ۵۲
- ۳-۲-۲-۱ سعی از مسعای جدید ۵۲
- ۳-۲-۲-۲ سعی از طبقه دوم ۵۲
- ۳-۲-۲-۳ فرض مسدود بودن طبقه پایین مسعی ۵۳
- ۳-۲-۲-۴ عدم لزوم بالا رفتن بر صفا و مروه ۵۴
- ۳-۲-۳ توسعهی مسعی ۵۵
- ۳-۲-۲-۱ نظر مورخان ۵۵

فصل چهارم: قربانی

- بخش اول: تاریخچه قربانی ۶۲
- ۴-۱-۱ تاریخچه قربانی ۶۲
- ۴-۱-۲ فلسفه قربانی کردن در روز عید قربان ۶۳
- بخش دوم: اسرار قربانی ۶۶
- ۴-۲-۱ اسرار قربانی ۶۶
- ۴-۱-۲-۱ تقرّب و تقوا ۶۶
- ۴-۱-۲-۲ تجلّی ایثار و تسلیم ۶۷
- ۴-۱-۲-۳ ذبح مقام حیوانی و کشتن هوای نفسانی ۶۸
- ۴-۱-۲-۴ شکر و سپاس از خدا، با قربانی کردن ۶۹
- ۴-۱-۲-۵ یادکرد ابراهیم و اسماعیل (ع) ۷۰
- ۴-۱-۲-۶ بزرگداشت شعائر الهی ۷۱
- ۴-۱-۲-۷ دوری از طمع و حرص ۷۲
- ۴-۱-۲-۸ ذکر و یاد الهی ۷۲

- ۷۳..... ۹-۱-۲-۴ بهره‌مندی نیازمندان و مستمندان
- ۷۴..... ۱۰-۱-۲-۴ جلب آموزش و رحمت الهی
- ۷۵..... بخش سوم: محل و مصرف قربانی
- ۷۵..... ۱-۳-۴ حدود منی و وادی محسّر
- ۷۷..... ۲-۳-۴ قربانی، محل و مصرف آن
- ۷۷..... ۱-۲-۳-۴ دلایل قربانی
- ۷۸..... ۱-۱-۲-۳-۴ اجماع
- ۷۸..... ۲-۱-۲-۳-۴ آیات
- ۸۰..... ۳-۱-۲-۳-۴ روایات
- ۸۰..... ۲-۳-۴ زمان ذبح
- ۸۲..... ۳-۳-۴ مکان ذبح
- ۸۳..... ۴-۳-۴ محل ذبح فعلی
- ۸۶..... ۵-۳-۴ ساقط نشدن قربانی
- ۸۸..... ۶-۳-۴ نظریه ها راجع قربانی
- ۸۸..... ۱-۶-۳-۴ مصرف گوشت قربانی
- ۸۹..... ۲-۶-۳-۴ اتلاف و اسراف گوشت قربانی
- ۸۹..... ۳-۶-۳-۴ قائلین به اسراف
- ۸۹..... ۱۱-۳-۶-۳-۴ آیات
- ۹۰..... ۲-۳-۶-۳-۴ روایات
- ۹۰..... ۴-۶-۳-۴ قائلین عدم اسراف
- ۹۱..... ۱۱-۴-۶-۳-۴ آیات
- ۹۲..... ۲-۴-۶-۳-۴ روایات
- ۹۴..... ۵-۶-۳-۴ عدم اطلاق ادله و وجوب قربانی

- ۹۴..... ۴-۳-۶-۵ آیات.....
- ۹۵..... ۴-۳-۶-۵ سنت.....
- ۹۶..... ۴-۳-۷ سقوط و جوب ذبح.....
- ۹۷..... ۴-۳-۸ تجویز بعضی از اعمال حج در غیر مکه و منی.....
- ۱۰۰..... ۴-۳-۹ قربانی در مسلخ جدید.....

فصل پنجم: رمی و جمرات

- ۱۰۲..... بخش اول: معنای رمی جمرات.....
- ۱۰۲..... ۵-۱-۱ پیشینه تاریخی.....
- ۱۰۳..... ۵-۱-۲ معنای رمی جمرات.....
- ۱۱۱..... ۵-۱-۲-۱ نظرات فقهای امامیه.....
- ۱۱۶..... ۵-۱-۲-۲ نظرات فقهای اهل سنت.....
- ۱۲۱..... ۵-۱-۲-۳ رمی جمرات در روایات.....
- ۱۲۸..... بخش دوم: اسرار رمی و جمرات.....
- ۱۲۸..... ۵-۲-۱ اسرار رمی و جمرات.....
- ۱۲۸..... ۵-۲-۱-۱ مبارزه با شیطان.....
- ۱۲۹..... ۵-۲-۱-۲ مبارزه با شیطان درون.....
- ۱۲۹..... ۵-۲-۱-۳ سر طهارت در رمی.....
- ۱۲۹..... ۵-۲-۱-۴ پاک‌سازی گناهان.....
- ۱۲۹..... ۵-۲-۱-۵ کسب نورانیت در مبارزه با شیطان.....
- ۱۳۰..... ۵-۲-۱-۶ مبارزه مستمر با شیطان.....
- ۱۳۰..... ۵-۲-۱-۷ توجه به عظمت و ضعف شیطان.....
- ۱۳۰..... ۵-۲-۱-۸ رعایت اعتدال و حقوق دیگران.....
- ۱۳۱..... ۵-۲-۱-۹ مبارزه با راههای مختلف نفوذ شیطان.....

- ۱۰-۱-۲-۵ تکرار جمرات، نشانه موانع متعدد در راه حق ۱۳۱
- ۱۱-۱-۲-۵ سر استحباب استقبال فراست بار قبله ۱۳۲
- ۱۲-۱-۲-۵ ضرورت مبارزه و هجوم جمعی علیه شیطان ۱۳۲
- ۱۳-۱-۲-۵ مبارزه جدی و زیاد با شیطان ۱۳۲

فصل ششم: نتیجه گیری و پیشنهادات

- ۱-۶ نتیجه گیری ۱۳۴
- ۲-۶ پیشنهادات ۱۳۷
- فهرست منابع و مآخذ ۱۳۸

چکیده انگلیسی

فصل اول

کلیات

بخش اول

۱-۱-۱ طرح مساله

حج، آهنگ زیارت کعبه و انجام مناسکی است که در درازنمای تاریخ به شکل‌های گوناگون جلوه‌گر می‌شده است. حج، باشکوه‌ترین، گسترده‌ترین عبادت‌هاست. زوایای گوناگونی دارد که در هیچ عبادتی آن زوایا، یکجا جمع نشده است. در حقیقت، حج نمونه و بدل کوچکی از تمامیت اسلام است و به فرموده پیامبر گرامی اسلام (ص) یکی از اعمال و مناسک مهم حج «طواف» می‌باشد. طواف با استلام حجر شروع و با استلام آن پایان می‌پذیرد. با اینکه انجام آن به هنگام طواف از کارهای مستحبی مورد تأکید است حکم آن در صورت مستحب یا واجب بودن زمانی بوده که جمعیت زیاد نبوده و به آسانی انجام آن ممکن بوده، ولی امروزه حکم آن تغییر پیدا کرده.

چنین است که خداوند در قرآن کریم، سوره‌ای را «حج» نام‌گذاری کرده و در ده‌ها آیه از زاویه‌های گوناگون از حج سخن به میان آمده است. بخش زیادی از روایات به موضوع حج ویژه شده، به همین خاطر حج در فقه نیز، همواره از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده است. حجم زیادی از گفتگوها و نگاشته‌های فقهی به حج ویژه شده است. با این همه، ویژگی حج (مراسم دسته‌جمعی در زمان معین و مکان‌های ویژه) همواره پرسش‌های نوینی را فراروی فقیهان و فقه‌پژوهان نهاده است و مباحث حج را با همه انبوه کارهای انجام شده، همیشه تازگی بخشیده است.

آنچه امروز در پژوهش‌ها و استنباط‌های فقهی حج، بیش از گذشته خود را می‌نماید واقعیت‌هایی است که ما را با دشواری‌های جدی روبرو ساخته و یا در آینده‌ای نه چندان دور روبرو خواهد ساخت.

۱-۱-۲ هدفهای تحقیق

باتوجه به ازدحام جمعیت و مشکلات فراوان که هر ساله برای زائران وجود دارد، نیازمند بیان مسائل جدید و بررسی احکام مربوط به آن می‌باشیم که مورد توجه فقیهان و فقه‌پژوهان می‌باشد و در متون روایی و فقهی به موارد فراوانی بر می‌خوریم که واقعیت‌ها و شرایط به‌وجودآمده در دگرگونی احکام

مؤثر بوده و این نه به معنای قیاس که به عنوان تأیید پژوهش تحقیق در دلیل‌ها، برای دستیابی به احکام و دستورهای برابر با روح شریعت و حج و پرهیز از پاره‌ای از احتیاط‌کاری‌های بی‌مورد که با روح شریعت و حقیقت حج ناسازگار است.

۱-۱-۳ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن

باتوجه به اینکه اعمال حج از شعائر الهی است و خداوند متعال به حفظ و احترام آن تأکید فرموده است. در حال حاضر باتوجه به گسترش جمعیت و بروز مشکلات جدید باعث حساسیت بیشتری شده و ابتلای این مسائل این همه حجاج ضرورت طرح آن را دو چندان نموده است. نباید باعث مخدوش شدن چهره مذهب و از بین بردن اصل سهولت در احکام دین شود. از این رو بحث و پژوهش پیرامون آن جدی به نظر می‌رسد.

۱-۱-۴ سوالات اصلی

۱. مسائل مستحدثه چیست؟
۲. مسائل مستحدثه در کدامیک از ارکان حج وجود دارد؟
۳. آیا طواف محدوده‌ای دارد؟
۴. آیا قربانی را می‌توان در خارج از منی انجام داد؟
۵. آیا اصابت سنگ‌ها به ستون‌ها در رمی جمرات شرط است؟

۱-۱-۵ فرضیات تحقیق

- دشواری‌های جدی که در برخورد با واقعیت‌ها برای مکلفین به وجود می‌آید که حکم آن را باید از طریق تغییر، تعمیم، تخصیص در منابع فقهی به دست آورد.
- در ارکان طواف - سعی - قربانی - رمی جمرات
- طواف یکی از ارکان حج و عمره می‌باشد که حدفاصل آن بین بیت و مقام است.
- محل انجام قربانی منی است ولی می‌توان آن را در وادی محسر و یا هر محل دیگری انجام داد.

- برخورد سنگ به نشانه لازم نیست بلکه آنچه شرط است پرتاب سنگ به طرف نشانه‌ها و قرارگرفتن سنگ در اطراف آن‌ها است. جمره به معنی محل جمع‌شدن سنگریزه است.

۱-۱-۶ روش تحقیق

شیوه تحقیق و روش کار به لحاظ نوع موضوع مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و توصیفی و تحلیلی می‌باشد.

۱-۱-۷ پیشینه تحقیق

درخصوص مسائل مستحدثه حج اگر چه مطالب به صورت پراکنده در جزوات، مجلات یا مقاله‌ها ذکر شده است اما در این خصوص تألیفی جداگانه به چشم نمی‌خورد و همچنین تحقیقاتی که در این مورد انجام شده مربوط به رکنی از ارکان حج می‌باشد و به صورت موردی بحث شده است مثلاً در رابطه با محدوده طواف یا قربانی یا رمی جمرات.

اما تحقیق جامعی که مسائل مستحدثه را در تمامی ارکان مورد بحث قرار داده باشد انجام نشده است.

بخش دوم: معانی واژه های کلیدی

۱-۲-۱ معنای حج

در لغت، کلمه حج اسم است از ماده «حجج» به معنای مطلق قصد می‌باشد، و از این‌رو راه را «محجه» گویند زیرا انسان را به آنچه قصد کرده است می‌رساند. (ابن‌منظور، ۱۳۰۰، ۲/۲۶۲)

و بعضی حج را عبارت از کثرت و تکرار قصد به سوی کسی که او را بزرگ بشمارد و این تکرار قصد در حج یا به جهت عظمت و اهمیت تکلیف حج است و یا از جهت تعظیم، مقصود و منظور حقیقی یعنی حق جل و علا که همه این اعمال، از جهت تصفیه باطن و تزکیه نفس و قابلیت وصول به مقام قرب اوست. (زبیدی، ۱۳۵۸، ۳/۳۱۴)

علاوه بر این کلمه حج در معنای کف (باز داشتن)، آمدن، غلبه کردن به وسیله دلیل و رفت و آمد بسیار نیز استعمال شده است. برخی گفته‌اند: کلمه حج به کسر «حاء» اسم مصدر و به فتح «حاء» مصدر است. (طریحی، ۱/۱۲۷۶، ۴۳۸)

عده‌ای می‌گویند: حج به فتح «حاء» آهنگ خانه خدا و حج به کسر «حاء» عمل به سنت است و لذا «حجه» به کسر «حاء» به مفهوم سنت استعمال شده است و ذوالحجه یعنی ماهی که این سنت انجام می‌گیرد. سنت نیز به معنی طریق و راه است و راه نیز گذرگاه آهنگ به سوی مقصود می‌باشد و در نتیجه حج و همه مشتقات آن باید با مفهوم قصد که معنای لغوی حج را تشکیل می‌دهد در مدنظر باشد. (ابن‌منظور، ۱/۱۳۰۰، ۵۷۰)

و در اصطلاح، در کتب فقهی امامیه و اهل سنت بعد از تعریف لغوی حج به تعریف اصطلاحی آن نیز پرداخته شده است. تعاریف ارائه شده به دو تعریف نسبتاً متفاوت از یکدیگر برمی‌گردد. برخی از فقها گفته‌اند: حج به مجموعه‌ای از اعمال و مناسک اطلاق می‌شود که در زمان و مکان مخصوصی انجام می‌شود (محقق حلی، ۱۴۱۵، ۱/۱۱۲)

و برخی گفته‌اند: حج در اصطلاح به معنای قصد بیت‌الحرام به منظور انجام دادن مناسک مخصوص در مکان و زمان خاص می‌باشد (نجفی، ۱۳۷۳، ۱۷/۲۲۰)

بنابر تعریف اول کلمه حج از معنای لغوی آن نقل داده شده اما بنابر تعریف دوم تخصیص صورت گرفته است و امتیاز اساسی آن بر تعریف اول نیز همین است، زیرا در دوران امر بین نقل و تخصیص باید تخصیص را مقدم داشت.

۱-۲-۲-۱ اقسام حج

حج مشتمل بر سه نوع است:

۱- حج تمتع (مشتمل بر عمره و حج می‌باشد)

۲- حج افراد

۳- حج قرآن

۱-۲-۲-۱ حج تمتع

حج تمتع آن است که عمره را مقدم بر حج می‌دارد، در حالیکه قصد حج تمتع می‌کند و احرام از میقات معین می‌بندد و پس از اتمام مراسم عمره محل می‌شود و سپس احرام دیگری برای حج از مکه می‌بندد. حج تمتع، وظیفه کسی است که از هر طرف مکه بنابر قول صحیح‌تر ۴۸ میل فاصله داشته باشد، به دلیل روایاتی که بر آن دلالت دارد، در مقابل قول صحیح‌تر آن است که فاصله آن فرد از شهر مکه باید دست کم دوازده میل باشد زیرا ۴۸ میل ناظر به مجموع مسافت چهار طرف است که در نتیجه هر طرف به دوازده میل اختصاص می‌یابد. (شهید ثانی، ۱۳۰۹، ۱/۳۴۱)

۱-۲-۲-۱ حج افراد

حج افراد آن است که شخص از میقات خود احرام می‌بندد و اعمال حج را به جا می‌آورد و پس از آن عمره مستقله، یعنی پس از آن که محل شد و از حدود احرام خارج گردید عمره را به جا می‌آورد. احرام بستن از میقات، یکی از شش محلی است که گفته شد و یا مکانی که در حکم آن شش موضع می‌باشد و یا از مسکن خانواده شخص است، در صورتی که خانه‌اش از میقات به عرفات نزدیک‌تر باشد. (همان)

۱-۲-۲-۳ حج قران

حج قران یا قارن نیز مانند حج افراد است الا اینکه در حج قارن در موقع محرم بودن قربانی با خود از میقات به نحو مخصوصی برای قربانی و اشعار به مکه می‌آورد، بدین گونه که کوهان شتر را زخمی و خونسش را به آن بمالد و اگر قربانی غیر شتر باشد آن را تقلید کند، به این صورت که در گردن قربانی لنگه کفشی را که سوق دهنده قربانی در آن نماز خوانده، هر چند نماز نافله باشد، بیاویزد و می‌تواند شتر را به جای اشعار کردن همانند گوسفند تقلید کند. بنابراین این فرق بین این سه حج این است که در حج تمتع اولاً عمره را به جا می‌آورد و محل می‌شود و سپس محرم شده و اعمال حج را به جا می‌آورد. و در حج افراد اولاً حج را به جا آورده و محل می‌شود و سپس عمره مستقیماً را به جا می‌آورد و به تلبیه محل می‌شود. و در حج قران مانند حج افراد عمل می‌کند الا اینکه در حال احرام قربانی با خود از میقات برای ذبح به مکه می‌آورد. (شهید ثانی، ۱۳۰۹، ج ۱ / ۳۴۲)

از آنجایی که بیشتر مسائل مبتلا به ما به حجة الاسلام برمی‌گردد بر آن شدیم که مستحذات را در حجة الاسلام بررسی کنیم.

۱-۲-۳ حکم حج و دلیل آن

حج بر هر مکلفی اعم از زن و خنثی در صورتی که شروط آن تحقق یابد یک بار در عمر واجب عینی است و بیشتر از یک بار مستحب می‌باشد. (محقق حلی، ۱۴۱۵، ۱/۱۱۲)

و فقها از کتب و سنت و اجماع و عقل بر فرض بودن حج به طرح دلیل ذیل اقامه کرده‌اند:

۱-۳-۲-۱ کتاب

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: **وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ** (برای خداوند بر مردمان واجب است حج خانه خدا، هرکس تواد راهی به سوی آن یابد و هر آن کس به ترک حج عصیان کند و کفر بورزد پس همانا خداوند از همه جهانیان بی‌نیاز است) (سوره آل عمران، آیه ۹۷)